

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOI

MATERJALE
pedagoogiliseks
PRAKTIKAKS

TARTU 1968

✓

~~114774~~

A-28948 IV
TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

MATERJALE
PEDAGOOGILISEKS
PRAKTIKAKS

Kolmas, täiendatud trükk

Tartu 1968

TARTU RIIGLIKU ÜLIKOOLI

MATHEMATIKA

TEOREETILISED

PRAKTILISED

2
A

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu
114774

201044

Tartu 1968

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI ÜLI- ÕPILASTE PEDAGOOGILISE PRAK- TIKA JUHEND

I. PEDAGOOGILISE PRAKTIKA ÜLESANDED

Pedagoogiline praktika on tähtis lüli üliõpilaste ettevalmistamisel pedagoogiliseks tööks.

Pedagoogilise praktika ülesandeks on:

- a) kujundada üliõpilaste pedagoogilise töö oskusi ja vilumusi;
- b) õpetada üliõpilasi iseseisvalt ja loovaalt lahendada õppetöö ning kommunistliku kasvatuse ülesandeid;
- c) kinnistada ja süvendada üliõpilastel neid teadmisi ja oskusi, mis nad on omandanud eriala distsipliinide ning pedagoogika, metoodika ja psühholoogia õppimisel;
- d) süvendada üliõpilastes huvi pedagoogi kutse vastu ja teadusliku metoodilis-pedagoogilise uurimistöö vastu;
- e) tutvustada üliõpilasi eesrindlike pedagoogide kogemustega nõukogude noorsoo õpetamisel ja kasvatamisel.

II. PEDAGOOGILISE PRAKTIKA VORMID

1. TRÜ üliõpilaste pedagoogiline praktika toimub järgnevates vormides ja ajalistes jaotustes:

- a) pioneerilaagri praktika - 4 nädalat;
- b) koolipraktika - 18 nädalat;

- I etapp - esmajoones keskastme klassides (IV-VIII klassini);
- II etapp - esmajoones vanema astme klassides (VIII-XI klassini);
- III etapp - stažööripraktika, nii keskmise kui vanema astme klassides.

Iga etapi ulatus ja kalendaarsed tähtajad on määratud vastava eriala õppeplaaniga.

III. PEDAGOOGILISE PRAKTIKA ORGANISEERIMINE

Koolipraktika

Statsionaarsetele üliõpilastele

1. Koolipraktika organiseeritakse paremates üldhariduslikes koolides (kaasa arvatud töölisnoorte koolid). Stažööripraktika võib pedagoogilise praktika üldjuhi nõusolekul toimuda ka tehnikumides, kutsekoolides ja maanoorte koolides. Praktika baasidena kasutatavate koolide nimekiri kooskõlastatakse haridusministeeriumiga.

2. I ja II etapil suunatakse üliõpilased kooli praktikale gruppina (4-12 üliõpilast grupis). Neid juhendavad grupijuht, pedagoogika kateedri esindaja, direktor, aineõpetaja, klassijuhataja ja vanempioneerijuht.

Stažööripraktikale suunatakse üliõpilased teaduskondliku juhendaja poolt grupijuhi ettepanekul - ühe õpetaja juurde mitte rohkme kui 1-2 praktikanti. Vajaduse korral võib üliõpilasi paigutada stažööripraktika ajal ka tööle asendusõpetajatena.

3. Lisaspetsiaalsuste alal (kodundus, joonistamine) sooritavad üliõpilased pedagoogilise praktika koos üldise koolipraktikaga samades baasides. Nad kuulavad vastava lisaspetsiaalsuse alal kas praktika I või II etapil vähemalt 4 tundi ja annavad ise vastava aine metoodiku juuresolekul vähemalt 4 tundi.

4. Üliõpilased, kes omandavad ülikoolis teise spetsiaalsuse (ajaloolased võõrkeeles alal, geograafid bioloogias jne.), sooritavad praktika teisel erialal IV-VIII klassini ühe etapi vältel, samuti sooritavad teisel erialal stažööripraktika.

5. Aineõpetajalt saab üliõpilane antud õppeaines ajajao- ja õppelaani ning pedagoogika kateedri esindaja koos kooli direktori, klassijuhataja ja vanempicneerijuhiga fikseerib praktikandi ülesanded klassijuhataja ja klassi- ning koolivälises töös. Nende andmete põhjal koostab praktikant oma individuaalse praktika plaani I ja II etapi esimese nädala jooksul ja esitab selle grupijuhile. Individuaal- plaanide alusel koostab grupijuht rühma koondtööplaani. Stažööripraktika ajal töötab praktikant kooli direktori poolt kinnitatud aineõpetaja ja klassijuhataja tööplaani järgi.

6. Töö kohta kõigil praktika etappidel peab üliõpilane päevikut. I ja II etapil peetud päevik peab peegeldama praktika programmi täitmist, üliõpilase kogu tegevust praktika jooksul, oskust õpetajate, kaaspraktikantide ja oma tööd analüüsida ning kõiki koolielus ilmnevaid tegureid näha ja hinnata.

Stažööripraktika ajal täidab üliõpilane menetlus- praktika päevikut ja klassijuhataja päevikut.

Praktika päeviku esitab üliõpilane iga etapi lõpul grupijuhile koos praktika programmis ette nähtud muu dokumentatsiooniga.

7. Praktika iga etapp lõpeb arvestusega. I või II etapi arvestuse puudumisel ei pääse üliõpilane stažööri- praktikale.

8. Stažööripraktika viimastel nädalatel annab üliõpilane 1-2 arvestustundi, mida külastavad aineõpetaja ja kooli direktor ning võimaluse korral ka klassijuhataja, grupijuht ja pedagoogika kateedri esindaja.

9. Stažööripraktika lõpeb diferentseeritud arvestusega, mille hinde fikseerib grupijuht koos pedagoogika kateed-

ri esindajaga arvestustundide ja koolipoolse iseloomustuse alusel, arvestades ka eelnenud etappe.

10. Stažööripraktika lõpul koostab grupijuht iga praktikandi kohta iseloomustuse, mis säilitatakse koos koolipoolse iseloomustusega üliõpilase isiklikus toimikus ja mis võetakse aluseks ülikooli lõpetamisel iseloomustuse koostamisel. Iseloomustused annab teaduskondlik juhendaja pärast üldaruande koostamist üle kaadriosakonnale.

11. Praktika I ja II etapi lõpul organiseerivad pedagoogika kateedri esindajad igas koolis praktilik olnud üliõpilaste nõupidamised. Nõupidamisi valmistavad ette pedagoogika kateedri esindajad.

12. Pärast koolipraktika lõppu organiseerivad teaduskondlikud juhendajad koos grupijuhtidega erialade kaupa praktika lõppkonverentsid.

M i t t e s t a t s i o n a a r s e t e l e ü l i õ p i l a s t e l e

13. Mittestatsionaarsed üliõpilased, kes viimase kolme aasta jooksul on töötanud või töötavad õpetajatena õpitaval erialal, vabastatakse pedagoogilisest praktikast, kui nad esitavad haridusosakonna õiendi pedagoogilise töö kvaliteedi kohta. Kui ülalnimetatud õiend on positiivne, teeb praktika üldjuhendaja praktikast vabastamise kohta vastava märkuse õpinguraamatusse.

Mittestatsionaarsed üliõpilased, kes on teinud või teevad pedagoogilist tööd, mis ei vasta nende õpitavale erialale või kes katkestasid oma erialase pedagoogilise tööhõlme kui kolm aastat tagasi, sooritavad 9. või 10. semestril pedagoogilise praktika I ja II etapi programmi ulatuses statsionaarsete üliõpilastega ühistel alustel ühe kuu jooksul.

14. Mittestatsionaarsed üliõpilased sooritavad praktika normaalselt samades baasides ja samadel tingimustel kui statsionaarsed üliõpilased.

15. Erandjuhtudel võib teaduskondlik juhendaja luba-

da praktikat sooritada ka praktikandi elukoha järgses keskkoolis ja väljaspool statsionaarsete üliõpilaste praktika graafikut. Sel juhul lasub vastutus praktikandi juhendamise eest eelkõige juhendaval aineõpetajal ja kooli direktoril. Üliõpilase töö kohta esitab kool üksikasjaliku iseloomustuse, millele kirjutab alla kooli direktor ja aineõpetaja. Grupijuht külastab vähemalt 2 praktikandi tundi ja pedagoogika kateedri esindaja kas klassijuhatajastundi või praktikandi poolt organiseeritud pioneeriüritust.

16. Pioneerilaagri praktikat mittestatsionaarsed üliõpilased ei soorita.

17. Praktika lõpeb diferentseeritud arvestusega. Hinde fikseerib ja kannab õpinguraamatusse grupijuht, olles eelnevalt konsulteerinud aineõpetaja, klassijuhataja ja pedagoogika kateedri esindajaga.

IV. P E D A G O O G I L I S E P R A K T I K A J U H T I M I N E

K o o l i p o o l s e t e j u h e n d a j a t e
ü l e s a n d e d

1. Kooli direktor (või tema määramisel õppeala juhataja):

- a) kindlustab praktikaks vajalikud tingimused koolis;
- b) organiseerib koos pedagoogika kateedri esindajaga praktika avanõupidamise koolis;
- c) tutvustab praktikante kooliga, õpetajate ja õpilaste koosseisuga, kooli dokumentatsiooniga, kooli ruumide ja materiaalse baasiga (kooliaed, töökojad, raamatukogu, kabinetid jne.) ning õppe- ja kasvatustöö üldise korraldusega;
- d) suunab praktikante osa võtma kooli õppenõukogu koosolekutest, tootmisnõupidamistest, lastevanemate koosolekutest jne;

e) suunab praktika I ja II etapil üliõpilasi osa võtma korrupidamisest koolis;

f) külastab valikuliselt praktikantide tunde ja muid praktika üritusi ning võtab osa nende arutamisest;

g) organiseerib koos pedagoogika kateedri esindajaga praktika I ja II etapil lõppkoosoleku, samuti stažöörpraktilal viibivatele üliõpilastele lõppnõupidamise.

2. Aineõpetaja:

a) määrab koos grupijuhiga üliõpilastele praktikaklassid ja näitab kätte praktikantide poolt käsitletava aine ulatuse;

b) tutvustab praktikante töö planeerimisega, mõnede plaankonspektidega ja annab praktikantidele näidistunde;

c) juhendab üliõpilasi tundide ettevalmistamisel, vaatab läbi ja kinnitab nende tunnikonspektid;

d) viibib praktikantide tundides ja võtab osa nende arutlemisest, retsenseerib kirjalikult praktikandi kolme tunnikonspekti;

e) rakendab praktikante kirjalike tööde parandamisel, mahajäänud õpilaste abistamisel, aineringide töö juhendamisel, näitlike õppevahendite valmistamisel ja muudel töödel, mis on seotud vastava aine õpetamisega;

f) võtab osa praktika lõppkoosolekutest koolis ja võimaluse korral ka vastavast lõppkonverentsist ülikoolis;

g) koostab praktilal viibinud üliõpilaste töö kohta iseloomustuse ja annab omapoolse hinnangu.

3. Klassijuhataja:

a) tutvustab oma klassi juurde kinnitatud praktikante klassi koosseisuga, iseärasustega ja olulisemate raskustega klassi õppe- ja kasvatustöös;

b) tutvustab praktikante oma tööplaani lähtekohtadega;
c) määrab koos pedagoogika kateedri esindajaga praktikantide poolt antavate klassijuhatajatundide teemad, abistab praktikante klassijuhatajatunni ettevalmistamisel, kindlatab üks päev enne tundi tunni tööplaani, viibib tunnis ja võtab osa selle arutlemisest;

d) suunab ja juhendab praktikante kõigi klassijuhatajaülesannete täitmisel, nagu päevikute kontroll, kodude külastamine, töö lastevanematega, pioneerirühmaga (I etapil), komsomoligrupiga (II etapil), klassi lastevanemate koosoleku sisustamine (stažööripraktikal);

e) stažööripraktikal annab klassijuhataja kõik kohustused klassi juhatamisel üle praktikandile;

f) võtab osa praktika lõpul koolis korraldatavatest nõupidamistest;

g) retsenseerib praktika I ja II etapil praktikandi klassijuhatajatunni, II etapil ka õpilase iseloomustuse ja stažööripraktika lõpul klassi karakteristika; teatab oma hinde praktikandi klassijuhatajatöö kohta iga etapi lõpul pedagoogika kateedri esindajale.

4. Vanempioneerijuht:

a) tutvustab praktikante I etapil pioneeritööga koolis, maleva ning üksikute rühmade tööplaanidega, pioneeritraditsioonidega;

b) juhendab üliõpilasi pioneeritöö läbiviimisel rühmas, töös aktiiviga ja malevaga;

c) viibib praktikantide poolt läbiviidavatel pioneeritritustel ja võtab osa nende arutlemisest.

K O O L I P R A K T I K A P R O G R A M M

I. P R A K T I K A N T I D E Ü L E S A N D E D T U T V U M I S E L K O O L I T Ö Ö G A

1. Praktika algab pedagoogika kateedri ja teaduskondliku juhendaja poolt üliõpilastele organiseeritud instruk-

tiivnõupidamisega.

2. Kooli õppe-kasvatustööga tutvumiseks kuulavad üliõpilased praktika algul kooli direktori (õppealajuhataja), noorema astme klassijuhataja ja vanempioneerijuhi ettekandeid; II etapi algul ka kooli komsomoliorganisatsiooni sekretäri ja vanema astme klassijuhataja ettekanded ja tutvuvad koolimajaga (ruumide jaotus, töökojad, kabinetid, raamatukogu, võimla, õpilaste toitlustamine ja arstlik teenindamine, eluruumid internaadis).

3. Praktikal viibivad üliõpilased on kohustatud osa võtma kõikidest praktika ajal toimuvatest õppenõukogu koosolekutest, õpetajate tootmisnõupidamistest, parteiorganisatsiooni lahtistest koosolekutest ja lastevanemate koosolekutest.

4. Praktikandi tööpäeva pikkus koolis praktika I ja II etapil on iga päev vähemalt 4 tundi; puudumine või varem lahkumine on lubatud ainult mõjuvatel põhjustel grupijuhi loal ja aineõpetaja teadmisel; stažööripraktika ajal töötavad praktikandid koolis vastavalt plaanile.

5. Praktika I ja II etapi lõpul korraldatakse koolides praktikantide nõupidamised, kus tehakse kokkuvõtteid praktikast, stažööripraktika lõpul korraldatakse ülikoolis erialade kaupa praktika lõppkonverentsid. Nendest osavõtt on praktikantidele kohustuslik.

II. PRAKTIKANTIDE ÜLESANDED ÕPPE- JA KASVATUSTÖÖS OMA AINES

(Määratakse täpsemalt teaduskondliku instruksiooniga.)

1. Kogemuste omandamiseks õppe- ja kasvatustöös oma aines kinnitatakse praktikant igal etapil vastava aine õpetaja juurde, kelle otsesel juhtimisel ta töötab.

2. Praktika I ja II etapil kuulatakse 1. nädala jooksul kogu praktikarühmaga grupijuhi poolt koostatud graafi-

ku kohaselt oma aine näidistunde võimalikult mitme õpetaja juures (ka teistes koolides), samuti mõningaid teiste ainete (ka algklassides) ja klassijuhatajatunde. 2.nädalal keskendub ühiskülastuste kõrval suurem tähelepanu oma klassi tundidele. 3.ja 4.nädalal toimuvad paralleelselt tundide andmisega kaaspraktikantide tundide ühiskülastused ja võimaluse korral ka mõne õpetaja tunni külastamine. Kogusummas külastab praktikant ca 40 aineõpetajate ja kaaspraktikantide tundi (vahekorras 1:1). Kõik ühiskülastuseks ettenähtud tunnid on praktikandile kohustuslikud. Praktikant võtab osa tundide analüüsimisest, kusjuures tema analüüsimisioskust hinnatakse.

3. Pärast vajaliku hulga näidistundide külastamist (s.t. erinevate tunnitüüpide ja õpetamise meetoditega tutvumist) hakkab praktikant ise tunde andma grupijuhiga ja aineõpetajaga kokkulepitud päevast alates - praktika I ja II etapil mitte varem kui 2. praktikanädala lõpul. Praktikant annab pidevalt kõik vastava aine tunnid kuni praktikaetapi lõpuni - kokku 8-10 tundi. Juhul, kui ühes klassis vastava aine tunde on vähe, annab praktikant tunde ka mõnes teises klassis.

4. Tunnikonspektid koostab praktikant aineõpetaja otsesel juhtimisel ja metoodikuga konsulteerides ning esitab need viimistletud kujul vähemalt üks päev enne vastavat tundi metoodikule läbivaatamiseks ja aineõpetajale kinnitamiseks.

5. Praktikant võtab kogu praktika aja jooksul oma eriala kohaselt osa kirjalike tööde läbivaatamisest, koostab, parandab, retsenseerib ja hindab neid, samuti katsete ettevalmistamisest, nõrgemate õpilaste abistamisest, näitlike vahendite valmistamisest, ekskursioonidest, õpilasingide juhtimisest, temaatiliste õhtute ning konverentside korraldamisest ja muudest koolis vastava aine õpetamisega seoses toimuvatest üritustest.

↑ Kuulatavate ja antavate tundide hulk jääb sõltuvalt osakonna spetsiifikast ja vastava aine nädalatundide arvust teaduskondliku juhendaja ja grupijuhhi otsustada.

6. Stažööripraktikal võtab üliõpilane kõik õpetajakohustused üle vähemalt kahes klassis (1 nooremal, teine vanemal astmel) üldkoormusega 8-12 tundi nädalas, konsulteerides tundide ettevalmistamisel vastavalt vajadusele aineõpetajaga, kes ühtlasi pidevalt tema tunde külastab ja analüüsib. Stažööripraktika 1.nädala jooksul saadab praktikant grupijuhile oma aine täpse tunniplaani kõigis klassides, kus ta töötab.

7. Stažööripraktika viimaste nädalate jooksul annab praktikant 1-2 arvestustundi, mida külastavad aineõpetaja ja kooli direktori (õppealajuhataja) korral võimaluse korral ka grupijuht ja pedagoogika kateedri esindaja.

III. P R A K T I K A N D I Ü L E S A N D E D K L A S S I J U H A T A J A T Ö Ö S J A K L A S S I V Ä L I S E S K A S V A T U S - T Ö Ö S

1. Klassijuhataja tööga tutvumiseks ja sel alal kogemuste omandamiseks kinnistatakse iga praktikant kõikidel praktika etappidel klassijuhataja juurde, kelle klassis ta annab põhiosa oma aine tundidest; selle klassijuhataja juhtimisel võtab praktikant osa kõikidest klassi juhtimisega seotud ülesannetest, tutvub antud klassijuhataja töö planeerimisega ja annab praktika I ja II etapil kummalgi vähemalt 1 klassijuhatajatunni; stažööripraktika ajal võtab praktikant endale ühes klassis kõik klassijuhataja kohustused ja peab klassijuhataja päevikut.

2. Praktika II etapil koostab praktikant 1 õpilase pedagoogilis- psühholoogilise karakteristika; stažööripraktika ajal klassi karakteristika.

3. I etapil abistab iga praktikant üht pioneerirühma vastavalt klassijuhataja tööplaanile, II etapil peab ta kontakti klassi komsomoliorganisatsiooniga, abistab klassi komsomoliorganisatsiooni sekretäri (grupiorganisaato-

rit) tema töös ja võtab aktiivselt osa komsomoliüritustest.

4. Praktika I ja II etapil aitab praktikant organiseerida kummalgi vähemalt üht ülekooolilist kasvatuslikku üritust (seinalehe väljaandmine, kultuurihommiku, aktuse, konverentsi vms. korraldamine). Stažööripraktika ajal lülitub praktikant võrdselt teiste õpetajatega kooli üldisesse kasvatustöösse kooli tööplaani alusel.

5. Iga praktikant võtab osa korrapidamisest koolis vastavalt kooli sisekorrale.

IV. A R U A N D L U S P R A K T I K A K O H T A

Praktikant peab kogu praktika kestel päevikut - I ja II etapil vabas vormis, stažööripraktika ajal menetluspraktika päevikut ja klassijuhataja päevikut. Iga praktika etapi lõpul esitab praktikant päeviku grupijuhile, klassijuhataja päeviku pedagoogika kateedri esindajale.

Koos päevikuga esitatakse:

I ja II etapi lõpul

- a) aruanne kindlaksmääratud vormi kohaselt,
- b) 2 kuulatud tunni kirjalik analüüs,
- c) 2 antud tunni konspekt,
- d) 1 klassijuhatajatunni konspekt.

Lisaks sellele esitatakse II etapi lõpul

ühe õpilase pedagoogilis-psühholoogiline karakteristika.

Stažööripraktika lõpul esitatakse

- a) aruanne määratud vormi kohaselt,
- b) klassi karakteristika,
- c) menetluspraktika päevik,
- d) klassijuhataja päevik.

JUHISEID ÕPPETUNNI VAATLEMISEKS JA ANALÜÜSIMISEKS

Õppetunni vaatlemine on efektiivne ja annab vajalikku informatsiooni ainult teatud tingimustel. Tunni vaatlemiseks peab olema püstitatud kindel ülesanne, mida just soovitakse välja selgitada. Vaatleja peab olema tunni jälgimiseks ette valmistatud: tuleb teada saada, missugusel teemal tund toimub, et vajaduse korral värskendada oma teadmisi vastavas küsimuses; oluline on meenutada ka vastava aine meetodika põhiprobleeme; tuleb tutvuda õpilaste hinnetega vastavas aines ja varem teostatud kontrollimiste tulemustega. Mõnel juhul on kasulik eelnevalt tutvuda ka õpetaja tunni-tööplaaniga.

Vaatlus on edukam, kui juhendada vaatluskavast. Viimase sisu sõltub vaatluse konkreetsest ülesandest. Õpetaja tööga üldise tutvumise korral võib rakendada järgmist kava.

1. Üldised tingimused tunnis

Puhtus, kord ja õhk klassiruumis. Segavate kõrvalärritajate olemasolu (kära kõrvalruumides jms.).

2. Tunni sisu

Tunnimaterjali valiku ja selgitamise teaduslik ning poliitiline põhjendatus, side kaasaja eluga.

Kui otstarbekalt oli materjal liigendatud? Kuivõrd veenev oli järelduste fikseerimine? Millisel määral kindlustas see õpilaste aktiivse mõttetöö? Millisel määral rakendati õpilaste varasemaid teadmisi ja kogemusi? Millist materjali korrati? Kuivõrd otstarbekas oli vastava materjali kordamine antud ühenduses?

Millist materjali kasutati harjutamiseks? Kuivõrd sobiv

oli see harjutamise eesmärgi ja kasvatuse seisukohalt?

Milline oli tunni alusel õpilaste teadmiste, oskuste ja vilumuste tase? Õpilaste väljendusoskuse iseloom?

Milline oli koduste ülesannete iseloom ja nende didaktiline ning kasvatulik sobivus?

3. Tunni metoodika ning organisatsiooniline vorm

Kuivõrd otstarbekalt olid valitud une aine esitamise, kontrollimise ja harjutamise meetodid, kordamise võtted? Millised teised meetodid ja võtted oleksid võinud olla paremad või sama efektiivsed antud tingimustes? Kuivõrd valitud metoodika kindlustas kõigi õpilaste aktiivse töö kogu tunni vältel? Millisel määral oli antud metoodika juures võimalik individualiseerida nõrgemate ja tugevamate õpilaste ning klassikursuse kordajate tööd?

Õppevahendite kasutamise otstarbekus.

Milline oli tunni tüüp? Kuivõrd põhjendatud ning paratamatu oli kasutatud tunni ülesehitus ja erinevate osade ajaline ulatus?

4. Õpetaja isik ja õpilaste käitumine tunnis

Õpetaja kõne iseloom. Õpetaja käitumine tunnis. Kuidas lahendas õpetaja tunnis ootamatult tekkinud probleeme? Kas ta suutis kogu klassi tegevust jälgida ja reageerida muutustele õpilaste töös ning käitumises? Kuidas suhtus õpetaja õpilastesse?

Kas õpilased olid tähelepanelikud; millistel juhtudel võis täheldada tähelepanu rangemist? Kuivõrd õpilased ilmutasid oma initsiatiivi ja huvi toimiva töö vastu? Millised õpilased torkasid eriti silma positiivses või negatiivses mõttes?

5. Tunni eesmärk

Kas tunni käigust ilmes, et õpetajal on püstitatud

selged didaktilised ja kasvatuslikud eesmärgid? Kui selgelt peeti neid silmas kogu tunni käigus? Millisel määral saavutati püstitatud eesmärgid?

Vaatluskava mõte on keskendada tähelepanu teatud põhiküsimustele. Vaatluse tulemused tuleb fikseerida tunni käigus, eristades igal momendil tunni sisu, meetoodika ja õpetaja ning õpilaste käitumise külge. Pärast tunni vaatlemist tuleb teha analüüs. Analüüs on soovitatav esitada vaatluskava punktide järjekorras.

KLASSIJUHATAJA TÖÖ PLANEERIMISEST JA PÄEVIKUST.

1. Klassijuhataja töö planeerimisel tuleb toetuda partei ja valitsuse otsustele hariduse ja kasvatustöö alal ning Eesti NSV Haridusministeeriumi poolt välja antud klassijuhataja töö põhimäärusele. Kui koolis on välja töötatud ühtlustavaid materjale, nagu klassijuhataja tundide teemaatika, siis tuleb ka nendega enne planeerimist tutvuda.

2. Plaani koostamisel tuleb lähtuda kooli üldtööplaanist, pioneerimaleva ja komsomoliorganisatsiooni plaanist; arvestada oleks vaja ka ringide ja kollektiivide töökavasid.

3. Plaani koostamise eel tutvuda dokumentatsiooni kaudu ja vestluse teel klassijuhatajaga kogu tööga, mis on klassis varem toimunud, et kindlustada järjekestvus klassi kasvatustöös.

4. Vestluses klassijuhatajaga välja selgitada antud klassi iseloom ja vajadused kasvatustöö osas.

5. Konkreetsete ürituste kavandamisel tuleb silmas pidada järgmisi üldisi põhimõtteid:

a) kasvatustöö peab olema suunatud kollektiivi tugevdamisele, kuid peab samaaegselt silmas pidama kõiki üksikõpilasi, neile tuleb luua võimalus tunda ennast kollektiivile vajalikuna ning elada üle kollektiivi tähelepanu ja kontrolli; eriti tuleb mõelda enesest tõmbunud ja kollektiivi elust kõrvale jäänud õpilaste kaasatõmbamisele;

b) tuleb taotleda õpilaste teadvuse ja praktilise käitumise ühtsust; viimast laadi kasvatustöö on sisuliselt harjutamine, mis on paratamatult vajalik, et ideed ja põhimõtted muutuksid veendumusteks ning kogu käitumise reguleerijaks;

c) on vaja leida peamine lüli kasvatustöös antud momendil, raskuspunkt, millest lähtudes kujundatakse kogu plaan, selle kõik lõigud; ei ole õige tegelda lühikese perioodi

jooksul mitmete kasvatustöö üksikküsimustega, see muudaks töö poolikuks ja pealiskaudseks.

6. Klassijuhatajal tuleb töötada õpilaskollektiiviga ja üksikõpilastega, õpetajate kollektiiviga ja lastevanematega.

7. On otstarbekas klassi õppe-kasvatustöö olukorda ise loomistavad hinnangud anda plaani sissejuhatusena, ning sellest lähtudes planeerida sisuline töö.

K l a s s i j u h a t a j a t ö ö p l a a n i s t r u k t u u r

Sissejuhatus.

I. Töö klassikollektiiviga.

1. Pioneer- ja komsomoliorganisatsiooni abistamine.

Antud lõik ei tohi dubleerida vastavate organisatsioonide plaane. Siin nähakse ette abinõud aktiivi suunamiseks, organisatsioonide autoriteedi tugevdamiseks klassis.

2. Õpilaskollektiivi organiseerimine ja kujundamine.

Siin fikseeritakse üritused, mille eesmärgiks on klassi õpilaste ühtekuuluvuse tugevdamine, terve avaliku arvamuseloomine ja arendamine klassis, kollektiivi kontrolli tugevdamine üksikõpilaste töö ja käitumise üle.

3. Õpilaste moraalsete, esteetiliste ja poliitiliste veendumuste kujundamine.

Selles lõigus antakse eelkõige klassijuhatajatundide teemad kõrbelistes, esteetilistes ja poliitilistes küsimustes, kutsealase suunamisega seotud üritused, kohtumised, ekskursioonid, matkad, ühiskülastused, arutelud jne.

4. Õppetöö tingimuste parandamine.

Antud lõigus kavandatakse üritused ühenduses õpilaste koduse töö koormuse reguleerimisega erinevates ainetes ja eri nädalapäevadel, kindla päevarežiimi juurutamisega, iseiseisva õppetöö metoodika parandamisega, mahajäävate õpilaste abistamisega.

II. Töö õpetajatega.

Selles lõigus fikseeritakse probleemid, milles on vaja seavutada tegevusühtsus, samuti klassi õpetajate nõupidamiste (kutsutakse kokku vastavalt vajadusele) temaatika.

III. Töö lastevanemate ja üldsusega .

Kavandatakse kontakti pidamine kodude, vanemate töökohade, äflusaluste asutusto ja õppe-tootmispraktika baasidega. Fikseeritakse lastevanemate koosolekute temaatika ning baasettevõtetes peetavate vestluste teemad.

IV. Individuaalne töö raskemini kasvatatavate õpilastega.

Kavandatakse abinõud nende õpilaste sidumiseks klassikollektiiviga, nende õppeedukuse parandamise teed.

Plaan on soovitatav vormistada tabelina:

Jrk. nr.	Töö sisu	Teostamise aeg	Teostajad	Märkusi

Aeg	Töö klassikollektiiviga	Töö õpetajatega	Töö lastevanemate ja üldsusega	Individaalne töö õpilastega

Klassijuhataja tööplaan on aluseks kogu klassis toimuvale tööle, ka pioneeri- ja komsomolitöö plaanid klassis lähtuvad sellest.

KLASSI PEDAGOOGILISE KARAKTE- RISTIKA KOOSTAMISE KAVA

1. Üldised andmed

Kool, klass. Millal ja kuidas olemasolevas koosseisus komplekteeriti? Õpilaste arv klassis, neist poisse ja tüdrukuid. Kui palju õpilasi kuulub pioneeri- ja komsomoliorganisatsiooni?

2. Klass kui kollektiiv

Kas õpilastel võib täheldada "meie"-tunnet ühenduses oma klassiga? Millistes olukordades see ühtekuuluvus on ilmnemud? Kuidas on klass kui tervik häälestatud õppimise, õpetajate, teiste klasside ja ülekooliliste ürituste suhtes? Kuidas suhtub klass üksikute õpilaste mitmesugustesse negatiivse käitumise faktidesse? Milline on pioneerirühma või komsomoliorganisatsiooni mõju ja autoriteet klassis? Millele see mõju peamiselt tugineb? Mida on klassijuhataja ette võtnud pioneeri- ja komsomoliorganisatsiooni autoriteedi tugevdamiseks? Mis-suguseid rühmitusi (kampu) on klassis? Kuidas nad mõjuvad kollektiivile? Keda aktivistidest kaaslased eriti arvestavad, keda mitte? Millest see võiks tingitud olla? Kas klassis on kollektiivist eraldunud, enesestõtõmbunud õpilasi? Mis on põhjustanud kollektiivi kujunemud ilme? Mida on klassijuhataja seni teinud kollektiivi kujundamiseks? Mida oleks veel vaja ette võtta klassikollektiivi tugevdamiseks ja selle sidumiseks koolikollektiiviga?

3. Klassi õppe edukuse olukord

Kui palju on klassis antud aastal puudulikult edasijõudvaid õpilasi? Millistes ainetes on edukus kõige madalam? Mill-
lest see võib tingitud olla? Kuidas jõuavad edasi klassikur-
suse kordajad? Missugune on huvi tootmiseriala vastu ja edukus

vastavates ainetes? Kes õpilastest töötab alla oma võimete?
Kas õpetajad on midagi teinud töö individualiseerimiseks?

4. Õpilaste huvialad ja harrastused

Millistest ringidest ja massilistest üritustest võtavad õpilased osa? Missugune on osavõtu iseloom (passiivne kuulaja, ürituse organisator, aktiivne osavõtja jne.)? Kes on jäänud kõrvale klassivälisest tööst? Miks? Mida on klassivälise töö alal organiseeritud klassi piires? Missugune on selles olnud pioneeri- ja komsomoliorganisatsiooni osa? Kes võtavad osa koolivälisest tööst? Kuidas kasutatakse kooli- ja klassikollektiivi huvides koolivälistes asutustes omandatud teadmisi ja oskusi? Missuguseid individuaalseid harrastusalasid on üksikutel õpilastel (kollektiivid, kirjandus jne.)? Kuidas kasutatakse neid kogu klassi kasvatustöö huvides? Milliseid uusi huvialasid ja harrastusi peaks arendama?

5. Õpilaste moraalne ja poliitiline pale

Milliste moraalinormide ja käitumisreeglite rikkumist on esinenud klassis? Mis on selle taga, kas reeglite vähene tundmine, puudulikud veendumused normide õigsuses või vajalike käitumisharjumuste puudumine? Mida on õpetaja pidanud peamiseks kõlbelise kasvatuse alal? Mida on tehtud terve avaliku arvamuse kujundamiseks? Kuivõrd õpilased huvituvad poliitilise elu nähtustest? Milles see huvi konkreetselt avaldub? Kuivõrd suudetakse langetada iseseisvalt õigeid poliitilisi hinnanguid? Kuidas on klass osa võtnud üldrahvalikest pidu- ja tähtpäevadest? Kuidas on klass suhtunud ühiskondlikult kasulikusse töösse? Milline on kodu mõju õpilaste moraalsele ja poliitilisele arengule? Milliseid puudujääke on tähele pandud õpilaste maailmavaates? Milliseid ülesandeid on klassijuhataja endale seadnud ideelis-poliitilise kasvatuse alal? Mida peaks edaspidi tegema?

ÕPILASE PEDAGOOGILISE KARAKTE- RISTIKA KOOSTAMISE KAVA

1. Biograafilised andmed ja kodused tingimused

Tähtsamad faktid õpilase elust, mis on mõjutanud tema arenemist: senine haridustee, perekonna koosseis, majanduslik ja kultuuriline olukord kodus, koduse kasvatuses iseloom, vanemate suhtumine koolisse, kodu mõju õpilasele; muud õpilast mõjustavad tegurid väljaspool kooli (ümbruskond, tuttavad).

2. Füüsiline seisund

Kas õpilasel on mingeid tervisehäireid, mis takistavad normaalset tööd: meeleelundite vead, puhtus, hügieenilised harjumused.

3. Suhtumine õppimisse ja tootvasse töösse ning edukus õppimises ja töös

Suhtumine õppetöösse üldse ja üksikutesse ainetesse; millistes õppeainetes tugev, millistes on raskusi; vaimsed võimed, mälu, mõtlemise ja kõne areng. Suhtumine tootvasse töösse üldse ja üksikutesse tööliikidesse; tööoskused. Töödistsipliin õppe- ja tootvas töös.

4. Huvid

Millistest kooli- ja klassivälisest ringidest ja üritustest võtab osa; lugemishuvid; huvi meelelahutuste vastu. Millistel aladel ilmnevad suuremad võimed, kavatsused kutsevaliku suhtes.

5. Moraalne päle ja iseloom

Kõlbelised ja ühiskondlikud vaated, printsiipaalsus. Kuulumine pioneeri- või komsomliorganisatsioon; asend ja ak-

tiivsus. Suhtumine ühiskondlikusse töösse. Asend klassikollektiivis: suhtumine kaasõpilastesse ja kaasõpilaste suhtumine temasse; suhtumine tütarlastesse (poistesse), suhtumine iseendasse. Muud silmapaistvamad iseloomomadused. Õpilasreeglite täitmine koolis ja väljaspool kooli; kultuurse käitumise harjumused.

6. Kasvatustöö

Millised kasvatuslikud vahendid avaldavad õpilasele kõige suuremat mõju; millises suunas tuleks õpilast edaspidi kujundada.

P E D A G O O G I L I S E P R A K T I K A
A R U A N N E

Esitatakse grupijuhile praktika viimasel päeval.

Nimi, esnimi ..... Eriala .....
oli praktikal ..... koolis,
kinnistati ..... klassi juurde.
Õpetaja ..... , klassijuhataja .....
Kuulatud tunde: oma erialal .....
teistes ainetes .....
klassijuhatajatunde .....
Antud tunde: oma klassis .....
teistes klassides .....
K o k k u .....
Antud klassijuhatajatund ..... klassis ..... 196...a.
teemal .....
Teostatud järgmised klassivälised üritused (missugune üritus,
millal toimus, missuguses klassis, missugusel teemal):.....
.....
.....
.....

Tartus, ... 196... a.

.....
Praktikandi allkiri.

tiiv
tiiv
teme
enda
te t
har:

suu
dad

NAIDISWATERJALE

N. KESKKOOLI V^B KLASSI ÕPÍ- LASE GEORG E. KARAKTERISTIKA

Koostanud T. K a l g a n ,
inglise filoloogia osakonna V kur-
suse üliõpilane.

Georg E. on pärit neljalapselisest perekonnast, ta on eelviimane neljast pojast. Perekond on väga intelligentne, kodus harrastatakse muusikat.

Georgi elamis- ja õppimistingimused on suurepärased: perekond elab avaras, maitsekalt ning kunstipäraselt sisustatud kommuunalkorteris.

Vanemad on lastele suureks autoriteediks, kodu mõju lastele on tugev. Ema huvitub pidevalt poja õppeedukusest ja käitumisest, kuid on seejuures Georgist liiga heal arvamisel. See põhjustab poisi juures enese teistest targemaks ja paremaks pidamist ning eraldumist klassikollektiivist. Oma klassikollektiivist ei sõbrusta ta eriti kellegagi. Georgi pinginaaber Raivo, rühmanõukogu esimees ja eeskujulik õpilane, elab kõrvalmajas, kuid poisid käivad teineteise juures ainult koolivaheajadel.

Georg on füüsiliselt normaalselt arenenud, raskemaid haigusi ei ole ta põdenud (võimlemistunnis oli tema ainukesena lühikeses spordiriuetuses).

Õppeedukus on Georgil hea. Kõrvuti väga heade hinnetega esineb tal jooksvalt ka üksikuid ebarahuldavaid hindedeid, seda just täitmata jäetud koduste ülesannete eest.

Võrdselt andekas igal alal, huvitub Georg eriti kirjan-
dusest, ajaloo- ja geograafiast. Ta loeb palju, eriti armastab ta reisikirjeldusi ja ajaloolisi romaane.

Mälu, mõtlemine ja kõne on tal arenenud kiiremini kui enamikul tema klassikaaslastest, seetõttu suhtub ta teatava

üleolekuga oma eakaaslastesse, eriti tüdrukutesse. Ta tahab, et tema sõna oleks määrav ning solvub, kui ta soove ei rahuldata. Klassikollektiiv on sellest teadlik ja püüab temast seda joont kaotada.

Õppetundides taotleb Georg, et õpetaja teda küsiks. Vastasel korral püüab ta pisivallatustega silma paista. Ja igast täbarast olukorrast oskab ta "puhtalt välja tulla".

Georg võtab osa ajalooringi tööst ning käib muusikakoolis. Kujutavast kunstist ei ole ta huvitatud, kunstinäitustel ei armasta ta käia.

Õpilasreeglitest üleastumisi ei ole Georgil olnud, poiss paistab silma rõhutatult viisaka käitumisega. Ekskursioonidel ja muudel klassi ühistel üritustel püüab ta viibida õpetaja läheduses ning avaldab heameelega oma arvamust.

Georg on väga tundlik igasuguste karistuste suhtes. Hästi tehtud märkusest piisab tema korralekutsumiseks.

Õpetajad ja eriti klassijuhataja peaksid jälgima, et Georg suhtleks rohkem oma klassikaaslastega, leiaks klassist endale sõpru. Temas tuleb püüda arendada enesekriitilisust, vältida kõrgendatud enesehinnangu tekkimist, mis näib olevat tema arengus peamine oht.

N. KESKKOOLI VIII ^B KLASSI KARAKTERISTIKA

Koostanud E. S o k k ,
bioloogiasakonna V kursuse üliõpi-
lans.

Klassis on 30 õpilast, neist 14 poissi ja 16 tüdrukut.
Komsomoliorganisatsiooni kuulub praegu 19 õpilast.

Klassil hakkab välja kujunema "meie"-tunne. Õpilased soovivad teha kõike ühiselt, kogu klassiga. Kui mõne ürituse korraldamisel tüdrukute ja poiste huvid ei lange kokku, siis viiakse kommunistlike noorte eestvõttel klassis läbi arutelu, selgitatakse välja, milles on tehtud viga ja kuidas edaspidi toimida, et ühised üritused pakuksid kõigile võrdselt huvi.

Klass on huvitatud kõrgeast õppeedukusest. Kui selles klassis toimis kontrolltöö, siis enne järgmist vastava aine tundi, mil see oleks kätte antud, käidi mitu-mitu korda küsimas, kuidas "meie klassil" on töö läinud. Iseloomulik on, et tundi huvi, kuidas kogu klass on töö teinud. Võrdlusena ei tundnud paralleelklass kunagi huvi oma tööde tulemuste vastu, vähemalt ei tulnud seda kunagi küsima.

Tundub, et õpilased suhtuvad austusega oma õpetajatesse, ka praktikantide suhtes olid nad väga heatahtlikud.

Klass ei kiida heaks üksikute korrarikkujate tempe. Kommunistlikel noortel on klassis autoriteeti. Arvatavasti on see tingitud asjaolust, et komsomoliaktivistid on eeskujulikud õppimises ja aktiivsed ka klassivälises töös, et nad oskavad arvestada kaaslasti ja olla kõigi ürituste hingeks ning organisatoreiks. Klassijuhatajana püüdsin kommunistlikes noortes veelgi arendada organiseerimisvõimet.

Klassis ei ole eraldumid rühmitusi, ainult poiste ja tüdrukute vahel ei valitse alati üksmeel. Viimane asjaolu

raskendab ühiste ürituste läbiviimist, kuid seda enam tuleb püüda neid korraldada, arvestades eriti, et need pakuksid huvi poistele. Lõhenemise üheks oluliseks põhjuseks on nähtavasti tõsiasi, et tüdrukute ja poiste õppeedukus ei ole üldse võrreldav: tüdrukutest on üheksal tunnistusel ainult neljad ja viied, poiste hulgas ei ole aga ühtegi neljale ja viitele õppijat. Tuleb leida teid poiste huvi tõstmiseks õppeainete vastu, õhutada neid õppima.

Kaaslased arvestavad aktivistidest eriti Pille P.-d, Kristi K.-d ja Jaan K.-d, sest nad on õiglased ja ausad ning oskavad oma kaaluka sõna maksma panna. Vähem arvestatakse H.-d ja N.-i, nad on veidi upsakad. Üldse heidavad poisid tüdrukutele ette, et viimased on uhked. Seda küsimust tuleb nähtavasti klassis arutada. Kollektiivis on ka üksikuid endassetõmbunud õpilasi: P., M. ja L. Klassijuhataja ja aktivistide ülesanne oleks neid ühistesse üritustesse kaasa tõmmata, anda neile jõukohaseid ja meelepäraseid ülesandeid, et nad kogeksid, et ka nemad on klassile kui kollektiivile vajalikud.

Klassijuhatajana aitasin kommunistlikel noortel läbi viia arutelud "Klassikollektiivist" ja "Mida soovivad sinus näha klassikaaslased". Vestlesin individuaalselt mõnede kollektiivist eraldunud õpilastega. Viisime klassiga läbi ühiseid üritusi (klassiõhtu, ekskursioon jne.). Viimaseid tuleks edaspidi veelgi rohkem korraldada, tuleks innustada õpilasi osa võtma ülekoolilistest üritustest, korraldada võistlusi, koosviibimisi jne. paralleelklasside vahel.

Käesoleval poolaastal on klassis viis puudulikult edasi jõudvat õpilast, seega oleme ülekoolilises järjestuses viienadal kohal. Kõige rohkem raskusi on vene ja inglise keelega, matemaatika ja füüsikaga. Need on ained, mis nõuavad aastaid pidevat tööd, ja kui korra on jäänud lüngad, on raske aru saada. Küllap seetõttu kipuvad komistuskiiviks saama just need ained. Alia võimete töötavad K., T., L. ja K₂. Töö individualiseerimiseks on õpetajad paraku vähe teinud.

Nii poisid kui tüdrukud tegelevad spordiga. Tütarlaste

huvid kalduvad lisaks veel kunstivalda: paljud neist käivad muusika- ja kunstikoolis. Poisse aga huvitab üldiselt rohkem tehnika (raadiotehnika, kinoasjandus, puutöö jne.). Ringide tööst võtavad kõik õpilased aktiivsete liikmetena osa. Klassi seintel on oma klassi "kunstnike" maalid. Poisid on kultuurihoone ringis omandanud filminäitamise oskuse ja demonstreerivad nüüd oma klassile õppefilme. Puutööringis omandatud oskusi rakendatakse festivalikülalistele mälestuseseemete valmistamisel, muusikakooli klaveriklassi õpilased esinesid kooli nääripeol jne. Õpilaste huvialade laiendamiseks tuleks neid suunata kirjanduse, eriti venekeelse kirjanduse lugemisele ning äratada huvi luule vastu. Samuti tuleks korraldada matku kirjanduslikesse kohtadesse.

Tublisti on veel tööd, et kujundada õpilastes vajalikke käitumisharjumusi. Poistel kipuvad käed vägisi püksitaskutesse; ka siin tuleb otsustavalt vahele astuda, et see ei kujuneks eluaegseks harjumuseks.

Õpilased ei tunne küllaldaselt huvi poliitilise elu nähtuste vastu, kuna nad oskavad neid veel vähe analüüsida, neile iseseisvalt hinnangut anda. Klass võtab tervikuna osa üldrahvalikest pidu- ja tähtpäevadest, kuid esialgu mitte organisaatorina. Ühiskondlikku tööd tehakse üldiselt meelsasti, klassis on vaid paar virisejat. Klassi enamus neid tööst kõrvalhoidjaid ei toeta.

Senisest rohkem tuleb õpilasi kaasa tõmmata ideelis-poliitiliste küsimuste arutamisele, sagedamini tuleks läbi viia poliitinformatsioone, päevakohaste küsimuste arutelusid, korraldada viktoriine jne. Poliitilise elu sündmuste jälgimine peab kujunema õpilastele harjumuseks, eluliseks vajaduseks.

S I S U K O R D

Tartu Riikliku Ülikooli üliõpilaste pedagoogilise praktika juhend	3
Juhiseid õppetunni vaatlemiseks ja analüüsimiseks	14
Klassijuhataja töö planeerimisest ja päevikust	17
Klassi pedagoogilise karakteristika koostamise kava	21
Õpilase pedagoogilise karakteristika koostamise kava	23
Pedagoogilise praktika aruanne	25
N ä i d i s m a t e r j a l e	27

МАТЕРИАЛЫ
ПО ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКЕ
Издание третье, дополненное
На эстонском языке

—————
Vastutav toimetaja H. Kurm
Korrektor L. Püss

—————
TRÜ rotaprint 1968, Paljundamiseks antud
19. XII 1967. Trükiplaanid 2,13. Tingrü-
kiplaanid 1,8. Arvestusplaanid 1,65.
Trükiarv 600. Paber 30x42/ 1/4. MB 11277.
Tell. nr. 716.
Hind 5 kop.

-50

Hind 5 kop.

A

28948

201044

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00399592 7